

ВИСНОВОК

ЩОДО ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО» ЗДОБУВАЧАМИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Освітньо-професійна програма «Міжнародне право» (далі – ОПП) Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (далі Університет) є нормативним документом, який регламентує компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги до підготовки бакалаврів у галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право».

Розробка освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» здійснювалася проектною групою під керівництвом гарантки ОПП, докторки юридичних наук, доцентки, доцентки кафедри права Європейського Союзу Т. В. Комарової.

У розробленні ОПП брали участь: доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри права Європейського Союзу Ю.В. Щокін; кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри права Європейського Союзу О.Я. Трагнюк; кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри права Європейського Союзу Т.М. Анакіна; здобувач вищої освіти міжнародного-правового факультету М.О. Титаренко.

Викладання навчальних дисциплін за ОПП здійснюють 118 науково-педагогічних працівників, серед яких: 33 докторів наук, 65 кандидатів наук, доцентів, 18 кандидатів наук, асистентів, 2 асистентів, які мають достатній стаж практичної, наукової та педагогічної роботи. Усі є штатними співробітниками Університету, мають наукові ступені та вчені звання та підтверджений високий рівень наукової і професійної активності.

ОПП пройшла експертизу відповідно до «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого», яка і дозволяє сформулювати такі висновки.

1. *Основними цілями ОПП є фундаментальна теоретична та практична підготовка фахівців у галузі міжнародно-правової практики, направлена на оволодіння базовими знаннями, вміннями, навичками та іншими компетентностями, які необхідні для розв'язування складних спеціалізованих задач та практичних проблем у сфері професійної діяльності та/або в процесі навчання, що передбачає застосування певних міжнародно-правових теорій та методів юридичної науки. Цілі ОПП повністю відповідають місії та стратегії розвитку Університету. Реалізація ОПП дає можливість досягти всіх її програмних результатів навчання.*

2. *ОПП розроблено відповідно до освітнього законодавства України, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», а також нормативних документів НЮУ імені Ярослава Мудрого, які регулюють освітній процес в Університеті: Статуту Університету, затвердженому Наказом МОН від 25.06.2018 р. № 688; «Стратегічного плану розвитку Університету на 2018–2024 роки»; «Положення про організацію освітнього процесу в Національному юридичному університеті імені*

Ярослава Мудрого», затвердженого наказом ректора Університету від 26.06.2015 р. № 128; «Положення про моніторинг знань студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого», затвердженого наказом ректора № 127 від 26.06.2015 р., із змінами, затвердженими наказом ректора № 147 від 01.07.2016 р.; «Положення про вибір навчальних дисциплін», затвердженого наказом ректора № 93 від 11.04.2018 р., «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого», затвердженого наказом ректора № 204 від 31.08.2018 р.; «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого», затвердженого наказом ректора № 96 від 02.06.2020 р.; «Положення про порядок реалізації права здобувачів вищої освіти Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого на академічну мобільність», затвердженого наказом ректора № 216-С від 04.06.2020 р.; «Положення про підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого», затвердженого наказом ректора № 124 від 01.07.2020 р. та ін.

3. Зміст ОПП повністю відповідає:

– об'єкту вивчення: ОПП спрямована на забезпечення фундаментальної теоретичної та практичної підготовки фахівців у сфері міжнародного права як нормативної системи та специфічного правового регулятора міжнародних відносин шляхом вивчення правових доктрин, цінностей і принципів міжнародного права, в основі яких покладені права та основоположні свободи людини, а також шляхом засвоєння форм юридичних практик у сфері міжнародних відносин;

– цілям навчання: забезпечити підготовку фахівців міжнародного права, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері міжнародних відносин із розумінням природи міжнародного права та змісту його основних правових інститутів та галузей;

– теоретичному змісту предметної області спеціальності: вивченню концепцій, теорій та доктрин науки міжнародного права щодо історії та теорії міжнародного права та прикладних аспектів практики його застосування; суб'єктів міжнародного права; права міжнародної відповідальності; міжнародного правосуддя; універсальних та регіональних системи захисту прав людини; права зовнішніх зносин; права міжнародної безпеки; права міжнародних організацій; міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю; міжнародного економічного права; права ЄС;

– методам, методикам і технологіям предметної області спеціальності: невід'ємною складовою всіх навчальних дисциплін загальної та спеціальної фахової підготовки є науковий інструментарій досліджень у сфері міжнародних відносин (загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп у сфері міжнародних відносин, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; інформаційно-комунікаційні технології);

– інструментам та обладнанню предметної області спеціальності: навчальні дисципліни ОПП спрямовані на формування вмień і навичок використання сучасного високотехнологічного інформаційно-комунікаційного обладнання, інформаційних ресурсів та програмних продуктів, що застосовуються в освітньому процесі.

4. Особливостями ОПП є:

- *універсальність* – поєднання вивчення міжнародного права з такими науками, як теорія держави та права, конституційне право та права людини, адміністративне право, цивільне право та цивільний процес, кримінальне право та кримінальний процес тощо;

- *системність* – дозволяє досягти позитивного синергетичного ефекту поглибленого вивчення міжнародного права як системи галузей та інститутів та його співвідношення із національними правовими системами («Теорія держави та права», «Історія міжнародного права», «Правничі системи сучасності», «Конституційне право», «Універсальні та регіональні системи захисту прав людини», «Міжнародне приватне право» та ін.);

- *інноваційність* – специфічна модель та освітній ди-зайн, що ґрунтується на теоретико-методологічному і дидактичному її обґрунтуванні у парадигмі сучасних доктрин і функцій міжнародного права як регулятора миру та безпеки та закріпленні примату міжнародного права над національними правовими нормами;

- *органічна єдність науки і освіти* - викладачі в рамках створеної наукової школи міжнародного права проводять фундаментальні та прикладні наукові дослідження в предметній сфері в поєднанні з освітою і соціальною практикою, що істотно підвищує якість навчання здобувачів вищої освіти, є засновниками нових наукових напрямів дослідження, консультантами суддів Верховного Суду України;

- *здатність підготувати кваліфікованих фахівців*- унікальне поєднання навчальних дисциплін і інноваційний характер їх змісту, високий рівень професійної активності викладачів, забезпечення можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів, особливі умови матеріально-технічного, інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу та унікальні форми активності студентів у системі неформальної освіти;

- *педагогіка співпраці* – формування взаємовідносин між викладачем і здобувачем вищої освіти, що будуються на основі взаємоповаги, довіри, авторитету, принципах студенто-центрованого навчання та академічної доброчесності. Співпраця викладача і студента направлена на передачу інтелектуального та соціального досвіду, засвоєння загальнолюдських і національних цінностей;

- *адаптивність* – гнучкість до змін дидактичних процесів та технологій навчання (аудіо- та відео- лекції, вебінари, індивідуальні й групові онлайн-проекти, консультації з використанням ІКТ тощо);

- *іншомовне середовище* – посилене вивчення іноземної мови, професійні спікінг-клаби, використання іншомовних освітніх платформ (Coursera, HELP on-line courses тощо) тощо. Окремі дисципліни викладаються англійською мовою;

- *заохочення академічної мобільності студентів та викладачів* – викладання навчальних дисциплін професорами-візитерами із закордонних університетів та провідним українськими та зарубіжними юристами-практиками, наявність умов для «включеного» навчання та викладання, залік кредитів ECTS, залучення формальних та неформальних платформ, заохочення самоосвіти та академічної активності студентів;

- *пріоритетність та привабливість* – не існує аналогів серед освітніх програм, що викладаються в правничих вищих за спеціальністю «Міжнародне право», висока ступінь гнучкості ОПП та академічної мобільності. Проходження практики у органах державної влади (місцевого самоврядування), Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Органах прокуратури України, Органах Національної поліції України,

Органах Національного антикорупційного бюро України тощо. Висока ступінь конкурентоспроможності випускників;

- *врахування досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних програм.* Першочергову увагу приділено досвіду іноземних програм підготовки юристів-міжнародників. Серед них: Гарвардський університет (США) – ОП «Міжнародне та порівняльне право»; Університет Тюрку (Фінляндія) – ОП «Міжнародне право та права людини», Вільнюського університету (Литва) – ОП «Міжнародне та європейське право», Європейського коледжу (Бельгія) – ОП «Європейське право», Бостонського університету(США) – ОП «Міжнародне та порівняльне право», Маастрихтського університету (Нідерланди) – ОП «Міжнародне право», Лейденського університету (Нідерланди) – ОП «Міжнародне публічне право».

Ураховано також досвід підготовки фахівців за ОПП «Міжнародне право» у вітчизняних університетах: Інституту міжнародних відносин КНУ імені Т.Шевченка, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного авіаційного університету, Львівського національного університету імені Івана Франка. На основі аналізу кращих практик вироблений власний підхід до навчання за ОПП «Міжнародне право».

5. *Форми й методи навчання та викладання за ОПП відповідають вимогам студентоцентрованого підходу.* ОПП орієнтована на особистість кожного здобувача вищої освіти, його розвиток, формування системи цінностей, довіри та співпраці з викладачами, забезпечення індивідуальної траєкторії навчання, на забезпечення якої спрямовано 25% обсягу ОПП. Студентоцентрований підхід ОПП реалізується через: педагогіку співпраці, яка формує взаємовідносин між викладачем і здобувачем вищої освіти, що будуються на основі взаємоповаги, довіри, авторитету, принципах академічної доброчесності; врахування думки здобувачів освіти стосовно організації освітнього процесу, форм і методів навчання та викладання; формування індивідуальних освітніх траєкторій навчання; впровадження академічної мобільності здобувачів освіти; існування процедур розгляду апеляцій здобувачів вищої освіти; прозорі та об'єктивні критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти; гарантування умов отримання освітніх послуг здобувачами освіти з особливими потребами; запровадження сучасних форм і методів навчання, інноваційних освітніх технологій, сучасних методів оцінювання; можливість вибору навчальних дисциплін; практика залучення фахівців-міжнародників до освітнього процесу ОПП задля передачі соціального та професійного досвіду.

Можливість формування індивідуальної траєкторії навчання здобувача забезпечується через такі процедури: самостійне обрання здобувачем вибіркового компонента ОПП; створення індивідуального навчального плану здобувача; участь в програмах академічної мобільності, у тому числі міжнародної; гнучка організація навчання через різні форми: очна, заочна; індивідуалізацію форм і методів навчання; регулярне оцінювання здобувачами вищої освіти змісту та структури навчальних дисциплін (далі – НД) із метою їх подальшого вдосконалення; самооцінювання й самоконтроль здобувачами власних результатів навчання; розвиток дистанційних навчальних технологій.

6. *ОПП передбачає використання:*

– *актуальних методів навчання і викладання*, які сприяють досягненню програмних результатів навчання, серед яких: логічний, проблемний, дослідницький, евристичний, ситуаційний, метод Сократа, групова дискусія, майстер-клас юриста - практика,

лекторіум/тренінг, метод case-study, проведення moot-courts, презентація проєктів, опрацювання аналітичних завдань, підготовка експертних висновків із проблемних питань, ділові/рольові ігри, підготовка портфоліо, тез на конференцію, практика з майбутньої професії, самостійна робота з підручником, навчальними посібниками, нормативно-правовими джерелами, Інтернет-ресурсами (самонавчання), електронно-інформаційними комплексами кафедри, методи дистанційного навчання з використанням платформ Zoom, Moodle, Facebook. Професорка Т. Комарова у 2020 р. пройшла навчальну програму Стенфордського університету із викладання та розробки навчальних кейсів.

– *інноваційних освітніх технологій*: проблемне навчання, аудіовізуальні технології, технологія модульного навчання, технологія ігрового навчання, дистанційне навчання, змішане навчання, «перевернуте навчання» тощо;

– *сучасних методів оцінювання*: усне опитування, експрес-опитування, розв'язання тестових завдань, практичних завдань/задач, підготовка і захист реферату за ініціативою студента, peer review, захист кейсу, захист портфоліо, самооцінка студента за питаннями для самоконтролю, колоквиум, захист курсових робіт, усний/письмовий іспит/залік, захист звіту про проходження практичної підготовки, комплексний іспит.

7. *ОПП спрямована на поєднання в процесі її реалізації навчання і досліджень*. Цілі, завдання, структура і програмні результати навчання ОПП, так само навчальний план, силабуси, робочі програми всіх НД і науково-методичні матеріали для здобувачів вищої освіти, не тільки відображають здобутки сучасної науки міжнародного права, а й орієнтують осіб, які навчаються, на самостійні дослідження міжнародно-правових явищ та процесів, а також тенденцій розвитку сфери міжнародних відносин.

8. *ОПП і навчальним планом передбачено виробничу практику здобувачів вищої освіти* (4,0 кредитів ЄКТС, або 120 годин), яка належить до обов'язкових компонентів ОПП. Питання практичної підготовки регламентуються «Робочою програмою виробничої практики студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (спеціальність 081 «Право», 293 «Міжнародне право»». Керівники баз практики, з якими укладено меморандуми про співпрацю, зорієнтовані на поглиблення у здобувачів вищої освіти когнітивних та практичних умінь/навичок у предметній області, тобто у сфері міжнародних відносин, беруть участь в аналізі результатів практики.

ОПП дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої практичної професійної діяльності (див. перелік компетентностей в ОПП).

Проходження практики здійснюється у відповідності з розробленими програмами на базах практики: органах державної влади (місцевого самоврядування), Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Органах прокуратури України, Органах Національної поліції України, Органах Національного антикорупційного бюро України, Центрах (бюро) з надання безоплатної правової допомоги, Міністерстві юстиції України та його територіальних підрозділах, Органах державної виконавчої служби (приватний виконавець), Органах державної судової адміністрації України, Місцевих/апеляційних судах, Органах нотаріату (приватний нотаріус), Юридичних підрозділах підприємства, установи, організації, Адвокатських об'єднаннях/адвокат. Як база практичної підготовки студентів використовується Юридична клініка Університету.

9. *ОПП забезпечує формування у здобувачів вищої освіти соціальних компетентностей (soft skills)*, які відповідають цілям і результатам навчання: здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу (ЗК1); здатність застосовувати знання в професійній діяльності у стандартних та нестандартних ситуаціях (ЗК2); здатність

спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово (ЗК4); здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати (ЗК5); здатність працювати самостійно (ЗК9); здатність працювати у команді (ЗК10); здатність до креативності у предметно-практичній діяльності відповідно до соціальних статусів и модусів (ЗК14); здатність реалізовувати функції у предметно-практичній діяльності (ЗК15) та ін.

Формування у здобувачів вищої освіти соціальних компетентностей здійснюється у процесі навчання, а також в студентському науковому гуртку міжнародного права, який функціонує на базі міжнародно-правового факультету та входить до мережі Міжнародної асоціації студентів-юристів (ILSA). Студентський науковий гурток, який у 2018 р. став кращим відділенням ILSA, має декілька напрямів діяльності, направлених на здобуття soft skills, серед них: moot-court діяльність, speaking club із юристами-носіями іноземної мови, дебатний клуб з міжнародного права, ініціатива "Better Ask", на які запрошуються фахівці-юристи, які діляться своїми навичками, Legal English movie club, організація флешмобів у школах Харкова, присвячених правам людини, дню Європи тощо. Ці активності дозволяють розвивати: комунікативні навички, навички самоорганізації, тайм-менеджменту, стресостійкості, вміння працювати з інформацією, адаптивність, вміння вести переговори, вміння працювати в команді, ораторські здібності, вміння робити презентації тощо. Здобуття мовних компетентностей забезпечується поглибленим вивченням англійської мови протягом усього періоду навчання та проведенням окремих НД на англійській мові. Студенти активно заохочуються до участі у практичних заняттях англійською мовою.

10. *ОПП постійно оновлюється.* У цьому беруть участь викладачі ОПП, наукова спільнота, роботодавці, здобувачі вищої освіти й органи їх самоврядування.

Найбільш ефективними методами оновлення змісту ОПП є: 1) організація наукових дискусій за участю викладачів і роботодавців з актуальних проблем міжнародного права з публікацією матеріалів; 2) проведення теоретичних і методичних семінарів кафедри з обговоренням актуальних питань викладання міжнародного права; 3) опублікування викладачами кафедри авторських навчальних посібників, конспектів лекцій, наукових публікацій з питань міжнародного права; 4) вивчення експертних висновків роботодавців і керівників баз практики, що сприяє з'ясуванню актуальних проблем у сфері міжнародних відносин; 5) постійне спілкування викладачів та гарантки ОПП із здобувачами вищої освіти з питань змісту навчального плану та програм НД, якості викладання на ОПП; 6) анкетування здобувачів вищої освіти щодо якості та напрямів удосконалення ОПП; 7) співпраця з органами студентського самоврядування на всіх етапах розроблення й реалізації ОПП тощо.

При оновленні ОПП був врахований досвід професорів кафедри права ЄС Т. Комарової та О. Трагнюк, які проходили стажування в Гертфордширському інверситеті (Британія), Університеті Корк (Ірландія), Гете університеті (Німеччина) та Люксембурзькому університеті та досвід доц. кафедри міжнародного права О. Сенаторової, яка читає візитні лекції з міжнародного гуманітарного права в університетах Великобританії, Литви, Вірменії та знайомиться з аналогічними закордонними ОПП.

Отже, форми й методи викладання на освітньо-професійній програмі сприяють досягненню програмних результатів навчання, визначених при її розробленні та вдосконаленні, є оптимальними для підготовки фахівців за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Разом із тим для подальшої активізації процесу досягнення програмних результатів навчання здобувачами освітньо-професійної програми «Міжнародне право» необхідно забезпечити:

- посилення впровадження міжнародного компоненту в частині співпраці в межах споріднених програм іноземних ЗВО, мобільності викладачів та студентів;
- розширення баз практики здобувачів вищої освіти, зокрема в закордонних представництвах міжнародних організацій;
- прискорення переходу викладання ОПП англійською мовою;
- врегульованість можливостей визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті.

Це буде сприяти вдосконаленню підготовки бакалаврів за освітньо-професійною програмою «Міжнародне право» галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» на міжнародно-правовому факультеті Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Начальниця навчально-методичного відділу,
докторка філософських наук, професорка



Галина Клімова